

U petoj cjelini, pod naslovom *Prilozi* (228-250) Mira Kolar i Elizabeta Wagner pripremile su za ponovno objavljivanje Pilarov tekst "Secesija", koji niti nakon stotinu godina od prve objave nije izgubio od svoje intelektualne svježine. Priređivačice teksta naglašavaju da se čitanjem ovoga teksta može spoznati Pilarova naobraženost, svestranost, lijep stil nadahnut oduševljenjem, ali i Pilarova namjera koja će pokrenuti mlade ljude u Hrvatskoj prema novim idejama i na drukčiji rad.

Urednici drugog sveska, Srećko Lipovčan i Zlatko Matijević, predali su javnosti novi broj *Godišnjaka Pilar* u kojem istraživači povijesnog razdoblja s kraja 19. i početka 20. stoljeća mogu pronaći dosad uglavnom neobjavljene dokumente, a u vezi sa tim i neke nove poglede na ovo burno razdoblje nestanka habsburške vlasti, a nastanka i djelovanja prve Jugoslavije. Osobito je potrebno istaknuti zanimljivost objavljivanja rezultata interdisciplinarnoga proučavanja u jednom časopisu, što i čini ovaj *Godišnjak* kvalitetnim. ■

Vera Katz

---

*Austrian History Yearbook*, Volume XXXIII, Izdavač: Center for Austrian Studies, University of Minnesota, 2002, str. 315

Sredinom augusta 2002.g. izašao je trideset i treći broj *Austrian History Yearbook*. Riječ je o Godišnjaku koji svojim sadržajem privlači pažnju naučnika cijelog svijeta. Austrijski historijski godišnjak okuplja historičare iz Amerike i cijele Europe (Austrija, Albanija, Mađarska, Rusija i dr.).

Utemeljitelj *Austrian History Yearbook* je R. John Rath, koji je ujedno bio prvi i dugogodišnji urednik (1965-1985). Godišnjak objavljuje rasprave iz historije Habsburške Monarhije kao i moderne Austrijske države. Na njegovim stranicama mogu se pročitati i vrlo zanimljive teme o zemljama nastalim raspadom Austro-Ugarske. Sama ideja izlaženja Godišnjaka na engleskom jeziku, koji nije jezik prostora koji se tematski obrađuje, govori o nastojanju utemeljitelja da upozna širu javnost sa historijom ovih zemalja. Dio zemalja koje su predmet istraživanja, nakon Drugog svjetskog rata došle su pod upravom komunističkih partija. Pružanje mogućnosti histori-

čarima ovih zemalja za učestvovanje u ovakvom časopisu, na samom početku izlaza, bili su hrabri pionirski koraci u kojima je Rath imao uspjeha. Godišnjak izlazi kao publikacija Centra za austrijske studije, utemeljenog 1977.g. na Univerzitetu u Minnesoti. Kao izdavač potpisuje se Berghahn Book iz New Yorka jedan od vodećih američkih izdavača za njemačke i srednjoeuropske studije, dok je urednik profesor Charles W. Ingrao, profesor historije sa Purdue Univerzitetu .

Godišnjak objavljuje tekstove iz svih historijskih perioda i svih oblasti historije. Inače, obilan sadržaj ovog sveska možemo podijeliti na više tematskih cjelina. Urednici Charles W. Ingrao, Gary B. Cohen, Catherine Albrecht i Barbara Lawatsch-Melton su ovaj broj podijelili na pet dijelova, tako da se pored bilješke urednika, objavljuje pet članaka, četiri foruma, jedan esej, četrdeset prikaza knjiga i dva prikaza dokumenata. I ovaj svesak pruža nekoliko tekstova iz savremene problematike Austrije.

Prvi dio posvećen Robertu A. Kaanu donosi rad Antona Pelinke pod nazivom "Austrijska isključivost", (Austrian Exceptionalism, 1-15). Autor povlači paralele između nacionalnih ideja od Habsburške Monarhije sve do izbora 2000.g. i pobjede Haidera na njima. Pelinka u uvodu govori o političkom uređenju Habsburške Monarhije i moderne Austrijske države. Autor također prikazuje stvaranje njemačkih kampova i stvaranje FPÖ-Freedom Party of Austria, kao i ulazak ove stranke u parlament. Pelinka ulogu Austrije u EU prikazuje kao specifičnu državu koja ne pripada ni jednom bloku. Najveći problem u viđenju Austrije kao demokratske države Pelinka vidi upravo u pobjedi FPÖ stranke na izborima 2000.g. Ovu činjenicu označava sa x- faktor kojeg Europa smatra ne naučenom lekcijom iz prošlosti. Autor zaključuje da se za budućnost demokratske države ovaj politički smjer ne smije ponoviti ni podržati.

U drugom dijelu *Godišnjak* objavljuje pet članaka. "Habsburška transformacija Osmanskog grada" (The Habsburg Transformation of an Ottoman Town, 43-77) članak je Roberta J. Donia, u kojem se prikazuju najznačajniji događaji u Bosni u doba austrougarske vladavine. Glavni dio članka posvećen je urbanoj izgradnji grada. Kao najistaknutiji arhitekta spominje se Josip Vancaš, koji je projektovao niz novih zgrada u Sarajevu, i to, uglavnom, pod utjecajem bečkih stilova gradnje. Vancaš, međutim, nije bio puki imitator, nego je kreativno prilagođavao bečke modele bosanskim uvjetima. Teza o bečkoj ulici Ringstrasse kao inspiraciji za fizičku transformaciju Sarajeva veoma je poticajna kao model istraživanja za naše historičare. Rad čine vrijednijim i ilustracije novosagrađenih objekata kao i dvije mape Sarajeva gdje su obilježeni izgrađeni objekti – vjerski i kulturni .

Donia prati razvoj stanovništva Sarajeva, brojčani rast, ali i promjene u svakodnevnom životu njegovih stanovnika, koji se susreću sa novim oblicima svakodne-

vnoga života. Uveden je običaj organiziranog okupljanja pripadnika gradske elite kod pojedinih visokih predstavnika vlasti s ciljem širenja utjecaja nove kulture življenja i komunikacije među ljudima. Ovakva organizirana okupljanja su bila dio šireg utjecaja i trajnih promjena koje su doseljenici iz Monarhije uveli u način korištenja slobodnog vremena stanovnika Sarajeva. Običaj društvenog okupljanja u domovima i vjerskim ustanovama iz osmanskog perioda je postepeno zamijenjen sekularnim javnim aktivnostima koje su uključivale večernje izlaske u kafane, pozorište, koncerte, i večernji korzo.

Autor u kratkim crtama daje informacije i o kulturnim promjenama u Sarajevu i razvoju periodike. U zaključku Donia konstatuje da je Sarajevo poseban grad koji je spojio zapadnu i istočnu tradiciju sa lokalnom kulturom.

Veoma zanimljiv je članak Georga Kastnera pod naslovom "Adolf Eichmann – njemački građanin" (Adolf Eichmann, German Citizen, 131-141). Autor predstavlja prvi put kompletnu biografiju Adolfa Eichmanna, nakon objavljivanja novopronađenih dokumenata o njegovoj porodici u periodu od 1920.g. do 1930. g. Svojom tvrdnjom iz naslova Kastner ne opravdava zločine koje su napravili austrijski građani, koji su se pridružili nacističkoj upravi, ali Eichmanna smatra njemačkim građaninom obzirom na njegovo porijeklo i mjesto rođenja.

Za treći dio Godišnjaka pod naslovom „Kultura i politika na istoku centralne Europe” (Culture and Politics in East Central Europe, 141-239), karakteristične su šire teme o umjetnosti, modernizaciji, politici i kulturi.

Četvrti dio sadrži esej Helge Embacher koji je ujedno i jedini u ovom *Godišnjaku*. Autorica pod naslovom "Austrijsko-jevrejska historija u devetnaestom i dvadesetom stoljeću" (Austrian-Jewish History in the Nineteenth and Twentieth Centuries, 239-253) pored općepoznate historije jevreja u Drugom svjetskom ratu, dotiče i probleme konfiskovane imovine. U ovom eseju možemo pronaći i znatan broj literature koju autorica spominje, a koja se bavi problemom jevrejskog naroda i njihovim egzodusom iz Europe.

Peti i posljednji dio ovog sveska odnosi se na prikaze knjiga i časopisa, kojih je objavljeno ukupno četrdeset. Mi ćemo se osvrnuti samo na prikaz knjige "Žene i usmena umjetnost u Srbiji i Bosni" (Women and Verbal Art in Serbia and Bosnia, 301-302) autorice Celije Hawkesworth. Prikaz je napravila Ellinor Murray Despalatović. Knjiga obrađuje burnu historiju ovih prostora, nacionalne mitove, ulogu žene u porodici i društvu. Autorica je ulogu žene u Bosni odvojila posebnim poglavljem i prikazala je na dvadeset i jednoj stranici. Djelo je Despalatović kritikovala zbog slobodnije upotrebe pojma Srbija kao i zbog korištenja jednostranih izvora. Ipak se ne može osporiti da knjiga otvara vrlo zanimljiva pitanja o ženama Srbije i Bosne

Među prikazima pronašli su mjesto i dokumenti koji su izašli u uredništvu Kla-

usa Kocha, Waltera Rauschera i Arnolda Suppana (313-315). Riječ je o dvije knjige dokumenata koje govore o vanjskoj politici Austrije u periodu od 11.09.1919.g. do 06.11.1922.g. Objavljivanje ovih dokumenata je od velikog značaja za period tranzicije ne samo Austrije nego čitave Europe.

Na osnovu informativno izloženih sadržaja, izvornih naučnih članaka, vidi se velika širina ovog *Godišnjaka*, čiji se radovi temelje na raznovrsnoj građi i objavljenoj literaturi. I ovim sveskom nastavlja se dosadašnja tradicija izdavanja ovakvih značajnih radova koji su vezani ne samo za Habsburšku Monarhiju i Austriju, već i za šire područje Europe. Osim vrlo zanimljivih radova iz svih segmenta historijske znanosti, treba pohvaliti i ilustracije koje su popratni dio većine tekstova, što *Godišnjak* čini kvalitetnijim i zanimljivijim.■

Hana Younis